

Довженко А. О.,
здобувач 3 курсу, спеціальність 013 Початкова освіта,
ННІ педагогіки..
Науковий керівник – Коновальчук І. М.,
канд. Пнд. наук, доцент.
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир.

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Концепція Нової української школи визначає формування логічної компетентності як одного з ключових результатів навчання. НУШ передбачає розвиток в учнів умінь логічно обґрунтовувати позицію, критично мислити, виявляти ініціативу, творити, розв'язувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення [1]. Згідно з Державним стандартом початкової освіти, розвиток логічного мислення відбувається через діяльнісний підхід та інтегроване навчання, де ігрові технології виступають ефективним інструментом формування логіко-математичної компетентності [2].

Реформа освіти в Україні вимагає впровадження інноваційних підходів та методик у навчальному процесі Нової української школи. Використання інноваційних методик, зокрема ігрових технологій, є важливим для сучасної початкової освіти. Ігрові технології роблять навчальний процес більш захоплюючим, інтерактивним та ефективним, допомагають активізувати пізнавальну діяльність учнів, розвивати їхні логічні, креативні та комунікативні навички.

Логічне мислення – це вид розумової діяльності, який характеризується здатністю виконувати послідовні розумові операції (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та робити обґрунтовані висновки. Проблемою розвитку логічного

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

мислення займалися такі зарубіжні науковці як: Ж. Піаже (теорія когнітивного розвитку), Дж. Брунер (дослідження формування понять у дітей).

В Україні проблему розвитку логічного мислення в різних аспектах досліджували: О. Савченко (розвиток пізнавальної активності), О. Скрипченко (розумовий розвиток молодших школярів), Н. Побірченко (формування пізнавальної самостійності), О. Гришко (формування умінь доказово міркувати), Р. Загоруй (навчання робити умовиводи), К. Маланюк (формування логічної грамотності), Т. Михайлович (формування логічних умінь в процесі розв'язування задач), В. Кларк, С. Ладивір, І. Любченко (розвиток логічного мислення в дошкільному віці), М. Богданович, Я. Король, Н. Листопад, О. Онопрієнко (навчання математики в початковій школі розглядали) й інші.

Мета роботи: проаналізувати вплив ігрових технологій на розвиток логічного мислення учнів початкових класів.

Логічне мислення – це процес, в якому людина застосовує логічні принципи та правила для розуміння, аналізу та вирішення проблем. Цей термін є ключовим поняттям в психології та когнітивних науках. Логічне мислення базується на принципах достовірності, однозначності та консистентності [3]. На думку Т. Пагута, логічне мислення – це «здатність і вміння самостійно проводити логічні дії (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо) та логічні операції (побудова заперечення, твердження і спростування як побудова міркування з використанням логічних схем – індуктивної або дедуктивної)» [4].

І. Остапйовська зазначає, що логічне мислення – це мислення котре реалізується завдяки логічним операціям: аналізу, синтезу, порівнянню, абстрагуванню та узагальненню [5, с. 92].

На нашу думку, логічне мислення – це вид когнітивної діяльності, який передбачає здатність до аналізу інформації, визначення закономірностей, розуміння логічних зв'язків, правил логіки, добір аргументів.

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

Впровадження Нової української школи актуалізує потребу в інноваційних підходах до організації освітнього процесу, серед яких ігрові технології займають особливе місце.

С. Гончаренко визначає поняття «технологія» як науку про майстерність [6]. І. Дичківська під поняттям «ігрові технології» розуміє ігрову форму взаємодії педагога й школярів, що спрямоване на формування вмінь розв'язувати складні завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету [7].

Як свідчить аналіз наукових джерел, формування логічного мислення учнів початкових класів буде успішним, якщо вчитель буде застосовувати систему спеціально підібраних завдань, а самі учні виступатимуть не тільки об'єктами, але і суб'єктами розвитку логічного мислення, а під час самого заняття будуть створені максимально сприятливі педагогічні умови для розвитку логічного мислення кожного учня. Ефективним засобом для вирішення цих проблем є застосування ігрових технологій, оскільки вони відповідають природним потребам дітей цього віку, сприяють залученню учнів до активного навчання, роблять його цікавим і захоплюючим. Гра створює особливий простір, де учні можуть експериментувати, досліджувати, аналізувати та робити власні висновки.

В освітньому процесі ігрові технології мають певні переваги:

- підвищення мотивації, рівня пізнавальної активності та пізнавального інтересу;
- забезпечення активної взаємодії у навчальному процесі;
- розвиток пізнавальних процесів: пам'ять, мислення, увага, уява, мультисенсорність навчання;
- розвиток соціальних, комунікативних навичок учнів;
- забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до навчання;
- розвиток інтелектуальних та творчих здібностей;
- зниження рівня стресу, створення сприятливого психологічного мікроклімату в учнівському колективі;
- розвиток відповідальності тощо.

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

Ігри можна класифікувати за різними критеріями:

- змістовною ознакою (спортивні, військові, економічні);

- кількістю гравців (одиначні, парні, колективні);

- за можливостями, які вони формують: творчі (малювання та художні проекти, конструкторські ігри, театральні ігри); інтелектуальні (логічні головоломки, освітні комп'ютерні ігри, квест-ігри та кросворди, математичні ігри); фізичні ігри (спортивні ігри, рухливі ігри, ігри з елементами фізичного розвитку).

Процес розвитку логічного мислення засобами ігрових технологій повинен базуватися на системному підході (поетапність навчання, інтеграція з навчальними програмами, постійність та поступовість використання ігрових технологій) та враховувати психологічні особливості молодших школярів. Важливим аспектом є поетапне впровадження логічних ігор різної складності, що дозволяє забезпечити поступовий розвиток мисленнєвих операцій, планувати навчальний процес так, щоб завдання ускладнювались, відповідно до рівня розвитку дітей. На початковому етапі доцільно використовувати прості ігрові завдання на порівняння, класифікацію та групування предметів за певними ознаками.

Математичні ігри займають особливе місце у розвитку логічного мислення. Вони дозволяють формувати вміння аналізувати, синтезувати, узагальнювати та систематизувати інформацію. Важливо, що такі ігри можуть бути інтегровані в різні форми навчальної діяльності: від традиційних уроків до позакласних заходів. При цьому необхідно забезпечити різноманітність ігрових завдань, щоб підтримувати інтерес учнів та створювати умови для всебічного розвитку логічного мислення.

Сучасні технологічні можливості значно розширюють спектр ігрових засобів для розвитку логічного мислення. Інтерактивні комп'ютерні програми, освітні платформи та мобільні додатки пропонують широкий вибір логічних ігор та завдань. Однак важливо дотримуватися балансу між традиційними та цифровими ігровими технологіями,

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

враховуючи вікові особливості учнів та санітарно-гігієнічні норми.

У процесі впровадження ігрових технологій необхідно створювати сприятливе освітнє середовище, яке стимулює пізнавальну активність учнів. Важливими елементами такого середовища є позитивна атмосфера, відсутність надмірного тиску та конкуренції, можливість для кожного учня працювати у власному темпі. При цьому роль вчителя полягає у правильній організації ігрової діяльності, підтримці ініціативи учнів та своєчасній допомозі у подоланні труднощів.

Перспективним напрямком розвитку логічного мислення є створення спеціальних ігрових комплексів, які передбачають поступове ускладнення завдань та розширення спектру логічних операцій. Такі комплекси можуть включати різноманітні види діяльності: від маніпуляцій з предметами до розв'язування складних логічних задач.

Таким чином, ігрові технології є ефективним засобом розвитку логічного мислення учнів початкових класів. Систематичне та цілеспрямоване використання різноманітних видів ігрової діяльності сприяє формуванню основних мисленнєвих операцій, розвитку пізнавальної активності та підвищенню мотивації до навчання. Важливими умовами ефективності цього процесу є створення сприятливого освітнього середовища, врахування індивідуальних особливостей учнів та забезпечення поетапного ускладнення ігрових завдань.

Список використаних джерел:

1. Концепція «Нова українська школа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

*Українське суспільство та економіка:
оцінка та перспективи розвитку*

3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : навч. посіб. К.: Вища школа, 1998. 479 с.
4. [Пагута Т. І.](#) Розвиток логіко-математичних компетентностей старших дошкільників засобами ігрових методик. [Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ](#). 2017. Вип. 2. С. 98-106.
5. Остапйовська І., Ласкевич О. Формування логічного мислення молодших школярів засобами позакласної роботи з інформатики. Педагогічний часопис Волині №1(8). 2018. С. 88–93
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997, 206 с.
7. Дичківська, І. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004, 218 с.